

Tudi na Zahodu so s presenečenjem sprejeli vest o ustanovitvi Nacionalnega komiteja, toda tam so se morali pomiriti s fait accompli. Razmerje sil v Jugoslaviji je bilo tako, da je moralo biti vsakemu realnemu politiku jasno, kakšna Jugoslavija bo izšla iz te vojne. Poleg tega pa so bili v Londonu in Washingtonu globoko prepričani, da se je Tito posvetoval s Stalinom, preden so napravili sklepe v Jajcu. Ker komentarji na Zahodu niso bili tako ostri, ampak za Jugoslavijo celo ugodni, so se v Moskvi premislili in je šele 14. decembra, dva tedna potem, ko so bili že obveščeni o sklepih AVNOJ, izdalo ministrstvo za zunanje zadeve ZSSR naslednjo izjavo:

»Te dogodke v Jugoslaviji, ki so jih prav razumeli že v Angliji in ZDA, ima vlada ZSSR za pozitivna dejstva, ki bodo pripomogla k nadaljnji uspešni borbi narodov Jugoslavije proti hitlerjevski Nemčiji. Ti dogodki pričajo tudi o resnem uspehu novih voditeljev Jugoslavije pri zedinjenju vseh ljudskih sil Jugoslavije.«

Iz knjige Vladimira Dedijera Josip Broz-Tito, prispevek za življenjepisa. Prevedel Jože Zupančič, 1953.

Narekovano pismo

Tone
Seliškar   Ondan pod Ilovo goro
govoril z drobno sem ženo;
bila je ljubka starka, siva,
obličje njeno ko zorana njiva
in venček spomladanskih rož
nosila je na grob.
V njem so sinovi in njen mož.

Za grobom širna hosta je zelena.
»Tu spe!« je dahnila
in v molk omahnila,
v očeh zasiže sreča ji zdrobljena
in vpraša, kot je med sosedi prav:
»Je Tito zdrav?«

Potlej prek groba v dalje se zasanja,
njen glas ko spev nekdanjih dni pozvanja:
Ko padel v borbi je moj prvi dragi,
dejal mi je, umirajoč med vrati:
Le nič ne skrbi, mati!

Kjer koli je še vrag, le-tu in za gorami,
povsod je naš tovariš Tito z vami! —

Ko drugi v zemljo je omahnil ves krvav,
je dahnil med tovariše pozdrav:

Za Tita, Partijo in domovino!

In kot da sinu je poslal odzdrav,
je meni, sebi ugasnil bolečino
moj stari — in je puško snel . . .

A jaz za njimi srčno kri skoz okno sejem,
vse misli njihove v srcu prevejem
in zdaj vse vem, zakaj:

Ker je po Titu v Partijo verjel!«

Tu spe!

In ko gre sonce čez gozdove više, više
so že nad nama lastovice in pomlad,
resje cvete, nad grobom pesem si žgoli strnad
in žena, siva žena solze briše
ter vpraša, kot je med sosedi prav:

»Je Tito zdrav?

Da je . . .? Tako je prav, tako je prav!
Še dolgo da bi bil nam hraber, čvrst
in mlad kot ta pomladna brst!

Toda, bridko mi je! Saj čula sem v dolini
nekje, da lažejo o naši domovini,
da psujejo vse naše žrtve,
te naše najbolj dragocene mrtve,
da kolnejo nam Partijo in Tita —

potlej ko je milijonov naših kri razlita
in zanje dvignila pregrado čez prepad . . .
Kdor koli je že tak,
je črn vrag!

Si drzne mi pogledati v obraz?
Saj psuje moje tri
in z njimi vred milijone naših delovnih ljudi,
ki ustvarjajo s krvjo in delom lepši čas!
Da je le zdrav!
Saj bi pisala mu, pa sem že stara, slepa . . .

Sporoči mu, da je pri nas,
 kot je bilo takrat,
 ko pisal bojni je proglas vsem delovnim ljudem!
 Kot je bilo takrat,
 ko je dejal moj sin: Zdaj grem!
 In spet bi šla oba, mlada ko v bron ulita
 in stari moj —
 Zdaj še jaz bi z njimi šla
 v ognjen vihar za Partijo, za Tita!»

Prvo srečanje s Titom

Edvard
 Kocbek

Kardelj in Kidrič sta nas davi razmeroma zgodaj prebudila, bojita se, da bi se danes ponovil nemški letalski napad. Odvedla sta nas skozi mesto in mimo znanega slapa na drugo stran Vrbsa, kjer stoji kompleks tovarne dušika. V njem se je nastanil Vrhovni štab, kajti za tovarno je v navpične stene mestnega hriba vsekane kratak polkrožni predor, ki rabi za varno zaklonišče. Za Vrhovni štab in njegovo spremstvo je tik ob predoru zgrajena baraka. Ze od prve straže naprej smo srečavali častnike z novimi našivi, aktiviste z usnjatimi plašči, skoraj vsi imajo južnjaške razumniške obraze. Précej smo opazili, da je ozračje nabito z izrazito mislijo, disciplino in konspiracijo višje vrste. Kardelj nas je odpeljal v predor, ki ga greje in razsvetljuje elektrika.

Sedli smo za dolgo mizo, Kardelj nam je začel razlagati spored zasedanja in njegovo vsebino. Ni se še prav razgovoril, ko se nam je od daljše in temnejše strani predora približal v spremstvu častnika srednje velik človek, ogrnjen z dolgim častniškim plaščem. Kardelj je vstal in nas s svetlim pogledom spodbudil: »Tovariši, tovariš Tito je prišel!« Vstali smo in se razmaknili, nadvse radovedni smo bili na to prvo srečanje. Postava se je počasi, skoraj zadržano približala in sprožila roke: »Zdravo, drugovi Slovenci!« Legendarni človek je stopil v naš krog in pod luč in tedaj smo zagledali njegov skladni obraz, poteze so mu izražale umnost, resnost in odločnost, vplival je slovesno. Njegovo dostojanstvo je spoj enovitega, avtoritarnega bitja in snujoče zamišljenosti, skoraj otožnosti. Bil je močno prehlajen, blesk njegovih oči pa je gorel hladno in odgovorno. Zagledali smo se vanj in se začeli rokovati. Kardelj nas je predstavljal, on pa je ponavljal naša imena, kakor da naše telesne podobe primerja s predstavami in ocenami, ki jih je že dobil o nas. Potem pa je pogledal po vsej skupini in rekel: »Dobrodošli! Kako ste potovali?« Beseda je stekla sproščeno z obeh strani. Poslušali smo zastrt zvok njegovih besedi in odgovarjali na šale. Med drugim je dejal: »Vidi se vam, da ste planinci, vzdržali ste težko pot. Ko pa sem videl Jakčev mogočni tovor, sem tudi spoznal, od kod beseda tova-